

Nr 224.

Av greve **Spens**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv m. m.

Genom beslut den 25 januari 1918 har Kungl. Maj:t förordnat, att lagberedningen skulle, efter det revision av giftermålsbalken fullbordats, företaga revision av ärvdabalken med vad därmed ägde samband, varvid det skulle tillåtas beredningen att, därest sådant funnes lämpligt, framlägga förslag i särskilda efter ämnenas beskaffenhet lämpade avdelningar. Efter prövning av frågan, i vilken ordning de till ärvdabalken hörande ämnena skulle upptagas till revision, gjordes början med förmynderskapsrätten, och hava av lagberedningen utarbetade förslag till lag om förmynderskap och till vissa därmed sammanhängande författningar i huvudsak av riksdagen godkänts, varefter lagar uti ifrågavarande ämnen utfärdats. Efter avlämnandet av nämnda förslag till revision av ärvdabalken, första avdelningen, har lagberedningen övergått till behandling av den till ärvdabalken hörande successionsrätten. Därvid har lagberedningen förklarat sig finna lämpligt att behandla ämnet i tre delar: 1. den legala arvsrätten, 2. testamentsrätten samt 3. dödsbos utredning och förvaltning, betalning av gäld och urarvagörelse samt arvskifte och vad därmed äger samband, och har lagberedningen först till behandling upptagit den legala arvsrätten i den omfattning, som beredningen angivit. De av lagberedningen härutinnan upprättade förslag, över vilka lagrådet yttrat sig, hava nu med vissa ändringar förelagts riksdagen.

Såsom lagrådet anmärker, ligger det i sakens natur, att med ett dylikt partiellt reformförslag äro förbundna vissa svårigheter att i allo överblicka dess innebörd och verkningar, sådana de komma att te sig inom ramen av en blivande ny ärvdabalk. Lagrådet har visserligen vid den företagna granskningen icke funnit, att hinder bör möta för förslaget upphöjande till lag utan avvaktan på det fortsatta arbetets resultat. Om detta nu för den enskilde granskaren kan synas möjligt i vad det rör arbetet på utformning av successionsrättens bestämmelser rörande dödsbos utredning och förvaltning, betalning av gäld och urarvagörelse samt arvskifte och vad därmed äger samband, vilka bestämmelser äro av övervägande formell natur, synes det dock, att ämnet i vad det gäller delarna arvsrätt och testamentsrätt med dess materiella bestämmelser icke kan lämpligen utan i ett sammanhang upptagas till avgörande. En

granskning av förslaget visar otvetydigt, att på en hel del punkter ett ställningstagande bliver nödigt även till frågor, som angå testamentsrätten. I sådant hänseende kan efter en första granskning av lagberedningens förslag erinras om några av beredningens egna påpekanden rörande sammanhanget mellan vissa frågor å arvsrättens och testamentsrättens områden.

1:o. I motiven till 2 kap. om makes arvsrätt säger beredningen bl. a., att beredningen i samband med behandlingen av testamentsrätten skall taga under övervägande, huruvida rätt bör i viss omfattning tillerkännas makar att, jämväl med åsidosättande av bröstarvinges laglottsanspråk, genom testamente betrygga efterlevande makes ställning vid den andres frånfälle. Härjämte förklarar beredningen, att beredningen vid testamentsrätten skall återkomma till frågan, huruvida den, som vill medgiva efterlevande make allenast en i vissa hänseenden begränsad rätt till den egendom, han lämnar efter sig, fortfarande skall vara hänvisad till upprättandet av testamente.

Och vid behandlingen av 2 kap. 14 § synes lagberedningen, som i stället för att giva svar å ett upptaget spörsmål säger, att frågan ej lämpligen bör tagas under övervägande förrän i samband med behandlingen av testamentsrätten, själv hava tvekat, huruvida delarna om arvsrätt och om testamentsrätt kunna fristående behandlas. Beredningen säger: »Då förevarande lagförslag bör kunna behandlas för sig, utan att förslag till lagstiftning om testamente avvaktas, hava därför de i 14 § upptagna bestämmelser ansetts böra framläggas i detta sammanhang utan hänsyn därtill, att det under det fortsatta arbetet måhända visar sig, att de lämpligen böra införlivas med sistnämnda lagstiftning.»

Även i andra avseenden förklarar beredningen vid utläggningen av denna paragraf, att under det fortsatta arbetet på testamentsrättens område bestämmelser, som hava nära samband med arvsrätt, skola upptagas till behandling.

2:o. Vid motiveringen för kap. 7 om laglott har lagberedningen erinrat därom, att stadgandena om laglott i gällande svensk rätt behandlas i samband med testamentsrätten. Det kan väl ifrågasättas, huruvida hänsynen till laglottsinstitutets praktiska verkan att inskränka testamentsfriheten fortfarande bör giva detsamma plats bland testamentsrättens bestämmelser och att denna fråga lämpligast avgjordes vid gemensamt övervägande av förslag till arvsrätt och testamentsrätt. Men oavsett detta torde här påpekas, att lagberedningen förklarar, att viss fråga om avräkning å laglotten av egendom, som mottagits på grund av testamente, torde bliva föremål för närmare övervägande av beredningen vid den fortsatta revisionen av ärvdabalken. Likaledes uttalar beredningen vid utläggning av kap. 7 § 3, att frågan om jämkning mellan testamentariska förordnanden, när kvarlåtenskapen i sin helhet icke lämnar tillgång till förordnandenas fullgörande, av beredningen först kan upptagas i samband med testamentsrätten över huvud.

Beträffande vissa spörsmål under kap. 7 § 5 — rörande belastning å arvslott, större än laglott — nödgas beredningen förklara, att behandlingen av samtliga dessa frågor, så vitt lagstiftningen över huvud bör bidra till deras lösande, måste anstå till dess beredningen upptager testamentsrätten.

3:o. I motiven till kap. 8 — om underhållsbidrag ur kvarlåtenskap — anges, att beredningen i samband med behandlingen av testamentsrätten kommer att taga under övervägande vissa frågor rörande testamente, som hava direkt sammanhang med nu föreslagna lagbestämmelser i fråga om laglott.

Lagberedningens här angivna hänvisningar till en blivande behandling av testamentsrätten utvisa till fullo svårigheten att av successionsrättens delar upptaga arvsrätten och testamentsrätten var för sig till särskilt avgörande. Rättsförhållandena med avseende å en avliden persons kvarlåtenskap, hans rättigheter och förpliktelser äro uppenbarligen av beskaffenhet, att lagbestämmelserna för dessa, så vitt möjligt är, böra i ett sammanhang bedömas. Ett antagande av den nu föreliggande delen av successionsrätten skulle, redan att döma av lagberedningens utlåtande, vid en kommande prövning av testamentsrätten helt säkert följas av vissa ändringar eller kompletteringar i de beslutade bestämmelserna i arvslagen. Dylika ändringar i en lag, så ingripande på de enskildas områden och så i detalj utformad, kunna ej vara önskvärda. Och lagberedningens förslag i fråga om testamentsrätten torde inom en ej avlägsen tid vara att förvänta, varföre ej någon tvingande anledning bör föreligga att nu slutligen till avgörande upptaga bestämmelserna angående arvsrätten.

Vi föranledas sålunda att nu hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 30 januari 1928.

J. W. Spens.
